

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ ЯК ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЮ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИН У РОДИНАХ

Т. П. Хлівнюк

к. політ. н., доцент, доцент кафедри соціальної роботи ФПСР
ОНУ імені І. І. Мечникова

Психосоціальна підтримка військовослужбовців та членів їхніх сімей є надзвичайно важливою в умовах сучасних викликів. Військові конфлікти та пов'язані з ними стресові фактори можуть призводити до серйозних психологічних та соціальних наслідків як для самих військовослужбовців, так і для їхніх родин. Участь у бойових діях часто супроводжується високим рівнем стресу, що може призводити до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії та інших психічних розладів. Це, у свою чергу, впливає на здатність військовослужбовців ефективно виконувати свої обов'язки та адаптуватися до мирного життя після завершення служби.

Члени сімей військових також зазнають значного емоційного навантаження, пов'язаного з тривогою за близьких, зміною сімейних ролей та обов'язків, а також можливими труднощами в адаптації після повернення військовослужбовця додому. Це може призводити до сімейних конфліктів, проблем у вихованні дітей та інших соціальних труднощів. Надання своєчасної та якісної психосоціальної підтримки сприяє запобіганню виникненню складних життєвих обставин, таких як безробіття, бездомність, залежності та інші проблеми, які можуть виникати внаслідок недостатньої адаптації до мирного життя.

Ефективна психосоціальна підтримка сприяє збереженню психічного здоров'я військовослужбовців, що позитивно впливає на їхню боєздатність, мотивацію та загальний моральний стан підрозділів. Дослідження О. Столяренко, Н. Жиляк, А. Михальського, А. Капської та ін. стверджують, що впровадження програм психосоціальної підтримки допомагають військовослужбовцям успішно інтегруватися в суспільство після завершення служби, знаходити своє місце в цивільному житті та

будувати позитивні соціальні зв'язки.

Підтримка, що реалізується через психосоціальне консультування, не лише допомагає зберегти психологічне благополуччя військовослужбовців та їхніх сімей, але й стимулює їхню соціальну інклюзію. Забезпечення доступу до якісних послуг дозволяє родинам не відчувати ізоляції, а активно долучатися до життя громади, що сприяє розвитку позитивних соціальних зв'язків. Взаємозв'язок підтримки та інклюзії проявляється у спільних зусиллях державних і недержавних організацій, які використовують інноваційні технології – онлайн-консультації, мобільні додатки, віртуальні групи підтримки та соціальні мережі. Ці інструменти допомагають подолати бар'єри, забезпечують оперативний обмін досвідом та надають можливість отримувати допомогу незалежно від місця перебування. Таким чином, інтеграція сучасних технологій у систему підтримки сприяє більш ефективному вирішенню проблем адаптації та розвитку, забезпечуючи стійке соціальне середовище для військових та їхніх родин. [8]

В Україні надання психосоціальної підтримки військовослужбовцям та членам їхніх сімей регулюється низкою нормативно-правових актів. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» встановлює правові та соціальні гарантії для військовослужбовців та їхніх родин, включаючи право на соціально-психологічну допомогу. Постанова КМУ № 1338 затверджує «Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб». ЗУ «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади системи охорони психічного здоров'я в Україні, регулює суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення доступності, якості послуг, дотримання прав людей з психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, запобігання виникненню психічних розладів, сприяння досягненню психологічного благополуччя та розвитку людини, усунення факторів, що негативно впливають на психічне здоров'я [2, 3, 5]. Крім того, уряд продовжив реалізацію експериментального проекту соціального супроводу

військовослужбовців та членів їх сімей до жовтня 2025 року. Соціальний супровід спрямований на психосоціальну підтримку захисників та їхніх родин, а також на запобігання виникненню складних життєвих обставин, зокрема спричинених ігровою залежністю або домашнім насильством. [7]

В Україні психосоціальну підтримку військовослужбовцям та членам їхніх сімей надають як державні, так і недержавні організації. Серед основних надавачів таких послуг є Служба психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців, яка надає безкоштовну психологічну допомогу для сімей військових та інформування з соціальних питань. [6]

Асоціація ресурсної психології та психотерапії підтримує військових, ветеранів та членів їхніх родин, організовуючи психологічну допомогу та супровід. Вони проводять психологічні консультації, психотерапію та психологічну реабілітацію військовим та членам їхніх сімей, а також співпрацюють з військовими частинами, проводячи тренінги по роботі з травматичним досвідом та активації ресурсного стану перед виконанням бойових завдань.

В Одесі наданням психосоціальної підтримки військовослужбовцям та членам їхніх сімей займаються як державні, так і громадські організації. Зокрема, Одеський обласний центр соціальних служб співпрацює з військовими частинами та надає консультації щодо соціальних питань, а також організовує психологічну допомогу для військових та їхніх родин. [2]

В Одесі також функціонує Ветеранс Хаб, сервісний центр, який надає комплекс соціальних послуг для українських військових, включаючи психологічну підтримку, юридичні консультації та допомогу в адаптації до цивільного життя, проводить психологічні тренінги з елементами арт-терапії, тренінги з медичної допомоги та інші заходи, спрямовані на підтримку ветеранів та їхніх сімей. [1]

Особливістю діяльності цих організацій є комплексний підхід до надання допомоги, який включає психологічну підтримку, соціальну адаптацію та юридичні консультації. Це дозволяє ефективно вирішувати проблеми, з якими стикаються військовослужбовці та їхні родини, такі як стрес, посттравматичний

стресовий розлад (ПТСР), сімейні конфлікти та соціальна ізоляція.

Однак існують певні проблеми у наданні такої підтримки. Зокрема, недостатня обізнаність місцевих органів влади щодо можливих форм організації надання допомоги, а також брак кваліфікованих фахівців у сфері психосоціальної підтримки. Це може призводити до нерівномірного доступу до послуг та недостатньої ефективності реабілітаційних заходів. [4]

Психосоціальна підтримка військовослужбовців та їхніх сімей є критично важливою в умовах сучасних викликів. Військові конфлікти спричиняють значні психологічні та соціальні наслідки, впливаючи на здатність військових ефективно виконувати обов'язки та адаптуватися до мирного життя. Члени їхніх сімей також стикаються з емоційними труднощами, що можуть призводити до сімейних конфліктів та соціальних проблем. Надання своєчасної та якісної психосоціальної підтримки сприяє збереженню психічного здоров'я військовослужбовців, підвищує їхню боєздатність та полегшує інтеграцію в суспільство після служби. В Україні ця підтримка регулюється низкою нормативно-правових актів, а також надається державними та недержавними організаціями. Однак існують проблеми, пов'язані з недостатньою обізнаністю місцевих органів влади та браком кваліфікованих фахівців у цій сфері. Отже, необхідно посилювати зусилля щодо забезпечення доступності та якості психосоціальної підтримки для військових та їхніх родин.

Література

1. ГО «ВетерансХаб» Звіт за 2022 рік. URL: https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/_2022_%D0%93%D0%9E_%D0%92%D0%B5%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81_%D0%A5%D0%B0%D0%B1_%D0%9E%D0%B4%D0%B5%D1%81%D0%B0.pdf
2. Допомога військовим та членам їхніх сімей URL: <https://www.omr.gov.ua/ua/essential/236151/>
3. ЗУ «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>
4. Організація психосоціальної допомоги ветеранам війни

та членам їхніх сімей. Рекомендації для місцевих органів влади.
Київ: ВАІТЕ, 2021. 32 с

5. Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#n17>

6. Служба психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців URL: <https://pidtrymka.in.ua/>

7. Соціальний супровід військовослужбовців та членів їх сімей у військових частинах (підрозділах) URL: <https://nssu.gov.ua/eksperymentalni-proiekti/sotsialnyi-suprovid-viiskovosluzhbovtziv-ta-chleniv-ikh-simei-u-viiskovykh-chastynakh-pidrozdilakh-zbroinykh-syl>

8. Хлівнюк Т.П., Кіріяк А.І. Соціальна інклюзія в контексті цифровізації: можливості та ризики для соціальної держави
Психологія та соціальна робота. 2024. Вип. 2(60) С.135-149.